

Németh Márton: Stratégiai tervezési körkép az észak-európai könyvtárügyről

Bevezetés

Mostanában a könyvtárak társadalmi szerepe iránti érdeklődés a régió országainak polgárai részéről nagyobb, mint valaha.¹Ezzel együtt sorra jelennek meg a kihívásokat összegző, illetve előrettekintő összefoglalók, szakmai tervezetek, stratégiák.

A könyvtárfejlődés társadalmi összefüggésrendszere mindig alapvető jelentőségű, a szektor soha sem fejlődik csupán önmagában. A könyvtárügy társadalmi képét tudatos tervezés, kreatív víziók és szilárd elhatározású konkrét cselekvések mentén alakítják. Tehát a törvénykezés mellett, azzal szerves összefüggésben legalább annyira fontos odafigyelnünk a szakpolitikai tervezési és cselekvési folyamatra. Ennek az egyik oldalról főbb elemei a kormányzati jelentések, nemzeti stratégiák, szabályozási tervezetek, költségvetési tervezési elképzelések.² Másik oldalról az állami forrásokon túl hangsúlyozottan az összkép része a projektalapú finanszírozási formák, valamint a partneri kapcsolatok feltérképezése és menedzselése. Az állami stratégiák mellett érdemes odafigyelnünk a civil szervezetek és szakmai konzorciumok stratégiai tervezési tevékenységeire is, amelyek több esetben országhatárokon túl is hatást gyakorolnak az egész régió könyvtárügyének arculatára. Ennek a programalkotó tevékenységnek néhány elemét szeretném körbejárni e rövid tanulmány keretében.

A könyvtári tervezés, stratégiaalkotás társadalmi, politikai kontextusa

Amikor azon spekulálunk, hogy Észak-Európában honnan jön ez a frissen feltámadt érdeklődés a könyvtárak irányába, akkor szem előtt kell tartanunk, hogy a más társadalmi területekről begyűrűző fejlődési hatások jelentős mértékben dinamizálták a könyvtárak világát. A könyvtárfejlődés alapvetően a célközönség igényeinek való megfelelést tükrözi vissza, s ugyanez motiválja új megoldások keresésére is. A társadalmi változások jelentik tehát a szakmai stratégiai tervezés és cselekvés mögött meghúzódó legfőbb hajtóerőt. Miben nyilvánul ez meg gyakorlati cselekvésre lefordítva? A könyvtárközi együttműködés erősítése mellett egyre nagyobb hangsúly helyeződik a helyi közösségi kultúrában résztvevő partnerekkel történő kooperáció elmélyítésére. A mind nagyobb társadalmi tudásigény sarokpontjainak felmérése és kielégítése pedig hangsúlyozottan igényli a felhasználókkal való párbeszéd további elmélyítését.³

A lokális kihívások mellett számot kell vetnünk a kulturális globalizáció egyre erősödő nyomásával is. A nemzeti határok már a tervezés szintjén is mindinkább elvesztik a jelentőségüket. A globális világ trendjeinek figyelembe vétele nélkül mindenfajta nemzeti szintű tervezés illúzióvá válik. Itt persze nem kritikátlan azonosulásról van szó, hanem arról hogy e globális környezet fejlődési trendjei adják a helyi kihívások mellett a másik legfontosabb hajtóerőt a stratégiai tervezéshez. A tudás alapú társadalom kihívásainak e kettős, lokális–globális látásmóddal lehet talán a legjobban megfelelni. Így a nemzeti szintű tervezési tevékenység a globális trendekből leszűrt következtetések helyi szintekre való lefordítását kell, hogy előmozdítsa.

A felhasználókkal való kommunikációnak, sőt a közös tudásteremtő cselekvési formáknak a virtuális térben új keretet adnak a különféle közösségi alapú világhálós eszközök (címkézés,

wiki, közösségi portálok stb.). Az internet fejlődése újabb fázisához érkezett, ami a kommunikációs forradalmak korábbi állomásaihoz hasonlóan erőteljesen átformálja az információ, s az abból levezethető tudás előállításához és befogadásához vezető utakat. A közösségi alapú webes innovációs tevékenység egyfajta könyvtári szemléletváltást is magában hordoz. A hagyományos könyvtári szolgáltatások kiterjesztésével ugyanis a könyvtár elveszti a tudáshoz való hozzáférés rendszerbe szervezésének monopóliumát. A felhasználók önmaguk is aktívan alakítják a könyvtár által felkínált és moderált közösségi tartalmakat. Az északi országokban mindezekre tekintettel új szakmapolitikai stratégiai alapú jelentések és cselekvési programok kísérlik meg optimális keretek közé terelni az adott kihívásokra történő válaszlehetőségeket.

Nemzeti szintű stratégiai tervezési alapvonalak

Finnországban a kormányzat már a 2007-től 2010-ig megfogalmazott stratégiában számot vetett a tudásalapú társadalomba beilleszkedni kívánó nyilvános könyvtárak teendőivel. Ennek érdekében a fő hangsúly a digitális alapú szolgáltatásfejlesztésre terelődött. Az új, 2015-ig terjedő stratégia lényegében a fő irányok megtartása mellett végez finomításokat a társadalomfejlődés igényeihez viszonyítva. Vonzó benne, hogy nagyobb hangsúlyt helyez a különféle könyvtártípusok közti partnerség kifejezésére dán társánál. Kirsti Kekki a stratégiát bemutató cikkéből⁴ számomra sokkal kifejezőbben pluralisztikus szellem árad, mint a később ismertető dán Jens Thorhaugeéból, holott céljaik voltaképpen igen hasonlóak. Mindkettő a tudás és a kultúra terjesztésében hisz, mind a fizikai, mind a virtuális könyvtári térben. S mindkettő nagy szerepet szán a hosszú távon fenntartható könyvtári együttműködési formáknak az időleges rövid távú sikereket hajszoló projektmánia helyett. A könyvtár társadalmi szinten olyan hozzáadott értékeket termelő intézményként kell, hogy megjelenjen, amellyel sokszínű, komplex – és a felhasználók által is visszaigazolt – szolgáltatásai révén vetélytársai nem vehetik fel a versenyt.

Fontosnak tartja, hogy központi szinten határozzák meg az összes állampolgárt szolgáló könyvtári információs menedzsment definícióját, és rögzítsék az állampolgári jogként (a könyvekhez hasonlóan) ingyenes hozzáféréssel elérhető elektronikus dokumentumtípusok körét is.

Dániaazért érdemel figyelmet, mert oly módon alapoz meg fejlődési irányokat, hogy az mind a fizikai könyvtári térre, mind az online szolgáltatások világára lefordíthatóvá válik. A könyvtárügyi fejlődés fő irányaként a kultúra és az oktatás újfajta összjátékát hangsúlyozza. A könyvtárak fejlődésének középpontjában az állampolgárok változatos formában megnyilvánuló informálódási, tanulási és szórakozási igényeinek kielégítésére áll. Ennek az említett összjátéknak az elmélyítése a közkönyvtárak fizikai tereiben magával hozza az új formában megjelenő, (valójában régi-új, jelentős történeti hagyománnyal bíró) oktatási, ismeretterjesztési tevékenységek felbukkanását. A virtuális térben pedig a könyvtárak még erősebb hálózati koordinációját irányozza elő, közös hozzáférést kínálva az online könyvtári szolgáltatásokhoz. A dán elképzelésekről a későbbiekben részletesebben is szó lesz.

Svédországban 2009-ben a kormány szintén erőteljesebb menedzselési szintű szakmai kontrollt irányzott elő, hogy az egész nyilvános könyvtári szektor egyenletesen magasabb szinten, közös alapelvek szerint, összehangoltabban fejlődjön. Ezt elsősorban az országon belüli régiók szakmai menedzselő szerepének növelésével képzelik el: a régiók látnák el a szakmai ellenőrző szerepet is. A kormányzati program hatékonyságát némiképp gyengíti, hogy nem terjed ki a felsőoktatási és tudományos könyvtári szférára. Viszont felhatalmazná a Nemzeti Könyvtárat, hogy a meghirdetett alapelvek gyakorlati átültetésére készítsen részletes, konkrét cselekvési programot⁵.

Norvégiában 2009-ben két, könyvtárüggyel kapcsolatos kormányzati jelentés látott napvilágot. Az egyik a könyvtárak kulturális központ szerepére mutat rá. A másik a norvég kulturális örökség nagyléptékű digitalizálását irányozza elő. A svédekhez és dánokhoz hasonlóan itt is hangsúlyosan előtérbe kerül a szervezett együttműködés fontossága a közös könyvtári szolgáltatások révén, ennek háttéréként az adminisztratív szinteken is erősebb közös erőfeszítéseket irányoz elő.

Az északi információs szabadság hagyománya igen erős szerepet játszik az új könyvtári válaszok keresésében. Az észak-európai térségben folyó szakmai párbeszéd irányai, a mostanában felbukkanó új projektek arra utalnak, hogy egy új könyvtári koncepció formálódik. Alapvető elemei ennek a felhasználóközpontúság, a felhasználói igények középpontba kerülése. Elkezdtek kutatni mindegyik országban azt is, hogy mit lehetne tenni azokért a felhasználókért, akiket a könyvtár még nem tudott megszólítani. A fizikai és a virtuális tér szolgáltatási kínálatának egyfajta új összhangba rendezése is (eleinte csak szakmai kísérletezések szintjén)

egyre inkább napirendre kerül. Ebből a szempontból igen lényeges, hogy miként lehet megoldani a digitális anyagok hasonló szintű szolgáltatását, mint a fizikailag kézzelfogható könyveket. Az új tartalmak és új szolgáltatások iránti igény visszahat a könyvtár szervezetének és infrastruktúrájának átformálódására is. Az említett összhang szempontjából alapvető jelentőségű azonban, hogy az új struktúrákhoz való adaptálódáson túl meg kell őrizni a könyvtárakban felhalmozódó tradicionális könyvtárosi tudást is. Szó sincs tehát arról, hogy a könyvtáros tudásának leértékelődéséről vagy a szakma haláláról beszéljenek, amely félelmek mindenütt időről időre felmerülnek. A jelen stratégiai tervezés fő eredménye éppen az lehet, hogy olyan új szintézis irányába mutat, amelyben mindenki megtalálhatja a helyét az új kihívásokra történő sikeres válaszokkal összhangban is.

Dán program a stratégiai alapvonalak háttérében

A tanulmány második felében néhány olyan koncepcionális elemet, nyitott kérdést villantok fel, amelyek illusztrálják, hogy a fentebb említett alapvető stratégiai törekvések milyen tartalommal tölthetnek fel.

Dániában a 2007-ben érvénybe lépett közigazgatási reform radikálisan visszafogta a helyhatóságok számát, ezzel együtt életképesebbé tette a helyi intézményrendszert.⁷ Ez könyvtári szempontból súlyos áldozatokkal járt, hiszen az életképesség határainak meghúzása után egy év alatt 131-et zártak be a 681 kisközösségi, fiókkönyvtári jellegű feladatot ellátó intézmények közül. A téma a parlamentben is szóba került. A helyi autonómiák rendszere nem tette lehetővé az intézkedések felülvizsgálatára irányuló közvetlen fellépést. Ezzel szemben viszont felállítottak egy bizottságot, amelynek feladatául szabták a könyvtár társadalmi szerepkörének áttekintését a tudásalapú társadalomban, és pozícióinak felvázolását az élethosszig való tanulás folyamatában (beleértve annak innovációs vetületét is). Külön feladatként szabták meg a könyvtárügy funkcióinak kijelölését a dán globalizációs stratégia vonatkozásában (amelynek fő célja a jólét és gazdasági fejlődés alapjainak biztosítása a változó körülmények között). A már említett oktatási tényezőkön túl szóba került az oktatási és kutatási intézményrendszer feladatainak fokozott támogatása és a társadalmi kohézió erősítése. Az illetékes miniszter kijelentette, hogy a bizottsági ajánlások nem fognak új törvénykezési lépések alapjául szolgálni, új finanszírozási forrásokat sem nyitnak meg a helyhatóságok számára! A bizottságnak nem volt feladata a retrospektív vizsgálódás sem a könyvtárbezárásokra vonatkozóan. Mandátuma a könyvtárügy jövőbeli menedzselésének vizsgálatára, a helyhatóságokat segítő ajánlások megtételére korlátozódott.

A bizottság érdekes összképpel találta magát szemben. Tíz év alatt ugyan huszonkét százalékkal csökkent a könyvkölcsönzések száma, de ez a mennyiség még így is a kétszeresét teszi ki a digitális dokumentumhasználatot jelző értékeknek. A könyvtárlátogatások száma évek óta stabilizálódott, mintegy 35 millió látogatás történt a dán nyilvános könyvtárak fizikai tereiben évenként. A felhasználók tehát egyre nagyobb mértékben veszik igénybe a fizikai térhez kötődő szolgáltatásokat (közhASNÚ információk elérése, rendezvények látogatása). A digitális műveltség terjedését nagymértékben segítik a gomba módra szaporodó minikurzusok a különféle információtechnológiai témákban, miközben a digitális kínálat is robbanásszerűen nő mind mennyiségi, mind minőségi értelemben. Több mint kétmillió zeneszám érhető el a dán zenei könyvtári szolgáltatáson keresztül, míg az elektronikus könyvek kínálata messze elmarad ettől. A zenei területen hamarabb sikerült a megfelelő együttműködési formákat kialakítani a piaci szereplőkkel egy jogszerű és életképes szolgáltatási platform megalapozása céljából. Beindult a filmek szolgáltatása is 700 alkotás nyilvános virtuális könyvtári szolgáltatásával, amely mennyiség az ígéretek szerint évente 300 alkotással nő majd. Idén adták át azt az új gyermekkönyvtári portált⁸, amely az összes különféle fizikai és virtuális alapú könyvtári szolgáltatást egységes felületbe integráló narratív univerzalista szemléletével mintául szolgál a jövő felnőttjeinek digitális könyvtára számára is.

A bizottság stratégiája célul tűzte ki, és meg is valósította a fentebb vázolt összefüggések és a legjobb szolgáltatási gyakorlatok bemutatását. Az információs társadalomra vonatkozóan a hangsúly az új kultúra- és médiafogyasztási trendek vizsgálatára, valamint a számos társadalmi problémát felvető digitális analfabetizmus vizsgálatára irányult, amelyben a gyermek és ifjúsági korosztály 15 százaléka érintett! Ez a tömeges kihívás egyfajta új felvilágosítási program megalkotásának kényszerét hozza el, de ennek szervezeti keretei még bizonytalanok. A könyvtárak szerepvállalása viszont biztos pontnak tűnik. A már említett könyvtári áttörés a kiscsoportos IT-oktatási formák területén igen biztató, hogy új oktatási, szolgáltatási formák révén megtalálják az ellenszert a digitális analfabetizmus ellen. A bizottság stratégiájának másik központi területe a különféle társadalmi csoportokat kielégítő, testreszabott szolgáltatási csomagok kérdésköre. Néhány ezek közül:

- az óvodai könyvtárak támogatása,
- olvasásfejlesztési programok szervezése gyermekek számára a többségében szegények által lakott városi régiókban, negyedekben,
- olvasóklubok működtetése,
- házi feladat-megoldást segítő szolgáltatások,
- a kisebbségek integrációját célzó könyvtáros–civil szervezeti partnerségi programok,
- különféle szolgáltatások a piaci szféra cégei számára stb.

E sikeresnek bizonyuló kezdeményezések ellenére a bizottság úgy találta, hogy a könyvtárak általános szemlélete még mindig túlságosan passzív, azaz állomány központú. Az állomány által reprezentált tudáshoz való szabad és egyenlő eséllyel történő hozzáféréshez azonban aktívan el kell érni és segíteni a különféle célcsoportokat, mert a társadalmi esélyegyenlőség a gyakorlatban csak így valósítható meg. Az esélyegyenlőségi tényezők mellett a testre szabott szolgáltatások másik fő célterülete a felhasználók által vezérelt innovációs tevékenységek támogatása, amelyeknek sikere a könyvtárakra is sokszorosán visszahathat.

A bizottság végül 22 ajánlást fogalmazott meg, öt csoportba rendezve:

- Nyitott könyvtárak.
- Oktatási és inspirációs tevékenységek.
- Dán Digitális Könyvtár.
- Partnerségek.

Szakmai fejlesztési tevékenység.

Ezek mögött a kategóriák mögött voltaképpen a Dán Könyvtári és Médiahatóság vezetője szerint háromféle vízió rajzolódik ki⁹. Az első a nyitott és vibráló fizikai könyvtári tér víziója. A nyitvatartási idő általános meghosszabbítását javasolják. A kisebb fiókkönyvtárak esetében a helyi igényekhez illeszkedő módon kísérleteket tettek arra, hogy belépő kártya segítségével a hivatalos néhány órás nyitvatartási időn túl is használható maradjon az állomány, s a központi könyvtárban ülő könyvtárostól webkamerán át lehet ilyenkor segítséget kérni. A nyitottság a belső tér kialakításában is tettenérhető, ennek tükröznie kell a különféle felhasználói célcsoportok változatos igényeit. A dán felsőfokú könyvtárosképző intézmény által végzett vizsgálatok négy különféle tértípust határolnak el:

a tanulás tere,
a tapasztalás tere,
a találkozóhely
az önkifejezés tere.

Általános tendenciaként jelenik meg a könyvtárak több és változatos programokkal való megtöltése a felvázolt térbeli dimenziók mentén. A tanulás terei sikerrel támogathatják a különféle informális tanulási tevékenységeket. A tapasztalatok teréhez kötődnek a filmvetítések, performanszok, színházi előadások, zenei rendezvények, író-olvasó találkozók, vagyis a személyes érintkezés a különböző művészeti ágak képviselőivel. A találkozások tere fórumává válhat a helyi civil szférának és közéletnek. Az önkifejezési tér pedig a felhasználók saját elképzeléseinek, produkcióinak megvalósításának lehetőségét villantja fel. Mindebből az is látszik, hogy a könyvtári fizikai tér megújuló formájában nem hogy eltűnne, de minden eddiginél izgalmasabb színben jelenhet meg. A fizikai terekben zajló könyvtári szolgáltatásoknak ugyanakkor integráns része a gyéren lakott térségek megfelelő színvonalú mozgókönyvtári kiszolgálása éppen úgy, mint a célközönség saját tereiben való megjelenés, pl. óvodákban, munkahelyeken.

A második nagy vízió a Dán Digitális Könyvtár megteremtéséhez kapcsolódik. A problémák itt elsősorban koordinációs jellegűek. Jelenleg az igénybevehető digitális szolgáltatások körét alapvetően behatárolja a fenntartó helyhatóságok anyagi helyzete, így egységes kínálatról csak megszorításokkal beszélhetünk. Számos közös tartalomszolgáltatás gyakorlati, napi szintű menedzselése egy adott könyvtárhoz kötődik. Ebben az esetben szét kell választani a szolgáltatás menedzselésének központosított szintjét a tartalom és a megjelenés helyi jellegű funkcióitól. Egy többlépcsős nemzeti–helyi–regionális szintekkel bíró szolgáltatási modell kialakítása a cél, ahol a különböző szintekre az összes szolgáltatás minden egyes feladatköre beilleszthető. A fő cél egy olyan egységes digitális könyvtár kialakítása, ahol hangban, képből, szövegben megtalálható az összes szolgáltatás. Ehhez társulnak még a játékok, az e-learning, az online közösségépítés és a különféle referenz funkciók. Ide integrálódik be a dán kulturális örökséghez való digitális hozzáférés lehetősége is. A tartalomnak elérhetőnek kell lennie lehetőleg az összes létező technológiai platformon, a számítógéptől az iPhone-ig bezárólag. A nemzeti szolgáltatási funkciók ellátáshoz adott esetben nemzetközi licenzmegállapodások, szolgáltatási formák integrálására is szükség lehet. Az integrált felület kialakításának folyamatában ki kell iktatni minden tartalomépítési és fejlesztési párhuzamosságot. Fokozottan törekedni kell a fenntarthatóság feltételeinek biztosítására

minden értelemben (az informatikától az ergonómián át a környezeti szempontokig). A szolgáltatásnak önálló márkanévként, közös könyvtári marketing arculattal kell megjelenie. A koordináció arra is kiterjed, hogy olyan adatközpontokat hozzanak létre, amelyek egyesítik és visszakereshetővé teszik az összes dániai katalógus és digitális szolgáltatás adat- és

metaadat-állományát. Voltaképpen ez adja a lelkét a digitális könyvtárnak, minden arculati, szolgáltatási elem haszontalan ezen szolgáltatások gördülékeny működése nélkül! Már említettem, hogy az új digitális gyermekkönyvtári portál felülete jó példát nyújt arra, hogy a különféle típusú és tartalmú leíró források integrációjával mennyire átfogó, ugyanakkor gyakorlatiasan működő rendszer hozható létre. A következő lépés a portál megvalósítása szervezeti háttérének megteremtése és az alapelvek gyakorlati formába öntése kell, hogy legyen. Az itt említett ajánlások remélhetőleg, megadják az alapját ennek a munkának.

A harmadik vízió a partnerségről szól. Ennek alaptétele, hogy minden résztvevő fél számára gyümölcsözőnek kell lennie. Nem csupán a kulturális szektor intézményei felé építhetők ki különféle formái, hanem például a szociális és az egészségügyi szféra szereplői felé is. Újfajta partnerségi formák jelentkeznek a munkaidőben, munkahelyeken végzett könyvtári szolgáltatások biztosítása révén, illetve a civil szféra önkénteseinek bevonásával pl. a házi feladat-megoldást segítő könyvtári szolgáltatásba. Új, komplex kísérletbe fogtak a közszolgálati Dán Rádió és Televízió (DR) révén, amely nem csupán rádiós irodalmi programok sugárzásában vagy speciális honlap tartalmak készítésében merül ki, hanem olyan produkciók előállításában is, amelyekbe a fizikai könyvtári tér is bevonható. Például kísérletképpen rendszeresen műsorral jelentkeznek az aalborgi gyermekkönyvtárból. Az előre közösen meghatározott témákat feldolgozzák a tévéműsorban, a honlapon és országsszerte sokféle gyermekkönyvtári programban is. A dán közös könyvtári virtuális tájékoztató szolgáltatás integráltan látható a DR honlapján. A közösségi médiumokban való megjelenéssel párhuzamosan ez a partnerség igen intenzív médiajelenlétet biztosít a könyvtárak számára, a sokak által látogatott médiafelületeken, így tovább erősödik a felhasználókkal történő kommunikáció, ezen keresztül pedig mélyül a könyvtárak társadalmi beágyazottsága is. A tervek szerint ez csak a kezdet, a DR-rel való együttműködésben bőven vannak még kiaknázandó lehetőségek.

Összegzésképpen elmondhatjuk tehát, hogy az ajánlások széles spektrumát villantják fel a különféle inspiratív könyvtári tevékenységeknek, a tudás bővítése új útjainak, a széles spektrumú digitális könyvtár által nyújtott előnyöknek. Ha segítségre van szüksége, ha alaposabb tudásra vágyik valamiről, vagy társadalmi diskurzusokba akar bekapcsolódni, a könyvtár csupán egy lépésre vagy egy kattintásra kerüljön a felhasználótól akár fizikai, akár virtuális megjelenési formájában. Az ajánlásokban megfogalmazottak eléréséhez új kompetenciák elsajátításával bővülő, folyamatos szakmai megújulásra, elkötelezett vezetési stílusra és a változások mögötti szakmapolitikai háttér biztosítására egyaránt szükség van.

Elisabeth Tank, a malmöi városi könyvtár vezetője néhány ponton érdekes kritikáját adja a fentebb vázolt koncepciónak¹⁰. A proaktivitásra, szakmai megújulásra felhívó alapvető üzenetet ő is jónak tartja. Legnagyobb jelentőségüként a különféle tartalomforrások és szolgáltatások egységes felületen való használatát és tartalmi visszakereshetőségét nyújtó digitális könyvtári koncepciót emeli ki ő is. Osztozik a bizottság tagjaival az új dán gyermekkönyvtári portál pozitív példaként való kiemelésében is. Emellett azonban rámutat, hogy a többi ajánláscsomag a célként megfogalmazott jövőbe mutató ajánlások helyett, inkább a meglévő jó szakmai gyakorlat kifejtésének ad teret. A nyitott könyvtárról, a tanulásról és inspirációról, valamint a partnerségről szóló víziókban már ma is jól működő példákra támaszkodva mutogatnak előre. Ebben az értelemben inkább a jelen helyzet egy lehetséges irányú továbbgondolásáról van szó, mint a jövő tendenciáinak felvázolásáról.

A kritikus nem tud feltétlenül azonosulni azzal a praktikus szakpolitikai szemlélettel, amely túlságosan részletekbe menően adna a könyvtáraknak feladatokat bizonyos területeken. A központi direktívák helyett inkább rábízná az intézményekre, milyen univerzális emberi értékek gyakorlati érvényesítésén kívánnak munkálkodni. Felteszi a kérdést, hogy vajon a klímaváltozás vagy az életstílusok különféle változásai miatt emelkedhetnek önkényes állami

direktíva szerint magasabb polcra, mint, mondjuk, az embercsempészet problémaköre vagy a világbéke elérésének ideája.

Tank megemlíti, hogy a program analitikus részében (az itthon is sokak számára jól ismert) norvég Ragnar Audunson professzort idézik. Ő kiemeli, hogy a társadalmi és szakmai kohéziót szolgáló erőfeszítések mellett, azokkal összhangban támogatni kell és előre kell mozdítani a multikulturális szemléletet, s általában a társadalmi diverzitás különféle formáinak népszerűsítését. Világos képet kell adni arról, mi az, ami közös bennünk, s amelyek másoktól elütő közös értékeink, és hogyan tudjuk megélni, kezelni azokat. A pluralizmus formáinak ily módon történő népszerűsítése Tank szerint teljesen hiányzik a dán jelentésből. Szerinte az inga túlságosan kileng a könyvtárak egyedi identitása sérelmének irányába. Ennek az iránynak a követésével veszélyesen közel kerülnek egy nagyhatalmú végrehajtó hatóság ideájához. Komolyan kockáztatják, hogy konfliktusba kerülnek a könyvtárnak, mint a nyitottság, a szabadság terének a jelentéstevők által is hangoztatott ideájával. Gondolatai mögött érezhető egyfajta nyugtalanság, amely demokratikus ideába oltottan határozott autoriter jellegű tendenciák előtérbe kerülését észleli. Ha a sokszínűség alapelve nem nyer a központosító elgondolásokkal egyenrangúan kifejtett elismerést, akár még nem kívánt, aggasztó vége is lehet a könyvtári átalakulás programjának. Ebből is látszik, hogy mennyire szűk az a társadalmi mezsgye, amelyen a szakmai megújulás útja vezet. Patikamérlegesen kell mérlesezni a különféle (helyi, regionális, nemzeti, globális) szintek közti helyes összhang megtalálását, amely elválaszthatatlan a társadalmi kohézió és diverzitás különféle tényezőinek közös nevezőre kerülésétől. Ez utóbbi problémakör pedig Európában bizony nem is az északi régióban veti fel a leg súlyosabb ellentmondásokat.

JEGYZETEK

- 1 Leikny Haga Indegaard: Library Plans for a Changing Society. = Scandinavian Public Library Quarterly, vol. 43. no. 2. 2010. (továbbiakban SPLQ) 3. p.
- 2 Barbro Wiggell-Ryynänen–Katja Jalkanen: Nordic Public Librarie in Transition. = SPLQ, 2.p.
- 3 Indegaard: i. m.
- 4 Kristi Kekki: Finland: Ministry of Education and Culture sets National Library policies. = SPLQ, 14–17. p.
- 5 Svédországról lásd: Playing together SOU 2010:11 Regional cultural activities with government support. = SPLQ, 18–19. p. és Government draft bill 2009/10:3 Time for culture = SPLQ, 20–22. p., mindkettő szerző nélkül.
- 6 A rövid ország-összefoglalókat lásd Indegaard: i. m. A két norvég koncepcióról lásd még Vigdis Moe Skarstein: A national strategy for the digital preservation and dissemination of our cultural heritage. = SPLQ, 12–13 p., és Leikny Haga Indegaard: Planning for a forward-looking library system. = SPLQ, 10–11. p.
- 7 Jens Thorhauge: The Public Libraries in the Knowledge Society. = SPLQ, 4–7. p.
- 8 <http://www.pallegavebod.dk>
- 9 Thorhauge: i. m. 5–7. p.
- 10 Elisabeth Tank: The Heart of the Library. = SPLQ, 8–9. p.

Németh Márton